

Василь БОДНАРЧУК

МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ 1980—1990-х рр.: ОСНОВНІ ПОДІЇ

Стаття знайомить з перемінами в мистецькому житті України 1980—1990-х років. Однією з характерних рис цього періоду є створення та відродження чисельних мистецьких організацій, повернення реального плюралізму у використанні творчих методів і форм мистецького виразу. В кінці ХХ ст. важко говорити про загальну стабілізацію ситуації в українському мистецтві.

Ключові слова: українське мистецтво, 1980—1990-ті роки, мистецькі об'єднання та події.

© В. БОДНАРЧУК, 2013

Художнє життя в Україні кінця 1980-х — початку 1990-х рр. позначене значною активізацією, прагненням до вільного розгортання творчих процесів, зародженням реальної конкуренції між творчими угрупованнями, переконаннями та уподобаннями. Прикметною ознакою часу стала організація різноманітних творчих об'єднань та створення мистецьких галерей. Хвиля відновлення мистецьких угруповань охопила практично усі великі міста України. Зокрема, серед інших були створені: «Шлях» (Львів, 1988), Клуб українських митців (Львів, 1989), Хоругва» (Тернопіль, 1990), «Живописний заповідник» (Київ, 1992), «Човен» (Одеса, 1992), Сумська філія «Малевич-Центру» (Суми, 1992), «Дзига» (Львів, 1993), «Джерело» (Шостка, 1994), «Плоский рів» (Хмельницький, 1995) та інші [1, с. 9—98].

На початках певне лідерство в організації художнього життя займають мистецькі центри Західної України. Згадаймо тут хоча б плідотворну діяльність львівської культурологічної організації «Товариства Лева» (заснована у 1988 р.), акції, які об'єднали багатьох українських митців, в тому числі і з діаспори — івано-франківську «Імпрезу» (1989 р.) та львівське бієнале «Відродження» (1991 р.) [2]

Характерною рисою 1980—1990-х рр. було повернення до Львова художників-емігрантів та їх творчого доробку. У залах Національного музею і Палацу мистецтв були показані праці Святослава Гординського (1989), Едварда Козака (1990), Якова Гніздовського (1990). Іншою важливою подією стала велика виставка «Бойчук. Бойчукісти. Бойчукізм», організована у Львівській картинній галереї (1990). Ознакою остаточного утвердження історичної справедливості стали підготовка і видання мистецтвознавцем О. Ріпко спеціального каталога-монографії з докладним переліком осіб, причетних до кола визначного українського художника-монументаліста ХХ ст. [3]. Ще однією віхою був пам'ятний вернісаж «Мистецтво Львова першої половини ХХ ст.» (1994, автор концепції О. Ріпко). Ця подія повернула глядачам низку забутих імен і правдиву інформацію про знищене розмаїття львівського творчого середовища [4].

Зі середини 1990-х рр. у мистецькому середовищі Львова продовжує відбуватися ряд важливих подій, але у межах держави все виразніше положення одноосібного лідера здобуває Київ. Столиця кон-

центрує основні можливості міжнародних контактів, сюди переноситься епіцентр найбільших мистецьких акцій — всеукраїнських артфестивалів. У Києві постійно функціонують і відкриваються десятки арт-галерей. У Львові їх не так багато — «Дзига», «Гердан», «Яровіт» та ін.

Важлива подія відбувається у 1994 р. На базі Львівського інституту декоративного і прикладного мистецтва було створено Львівську академію мистецтв, а згодом — єдиний в Україні мистецький навчальний комплекс, який об'єднав Львівський, Ужгородський, Косівський і Вишнівецький мистецькі коледжі, а також Малу академію мистецтв у с. Підбуж. У 1996 р. у місті урочисто відкрито унікальну споруду — Львівський палац мистецтв. Саме тут було започатковано грандіозні щорічні мистецькі акції — Осінній салон «Високий замок», ініціатором й активними співорганізатором якого став Клуб українських митців (урочисте відкриття першого вернісажу відбулося в 1997 р.) [5].

Новим явищем середини 1990-х рр. стали виставки авангардного спрямування. Осередок підтримки сміливих починань художників творить мистецьке об'єднання «Дзига» (засноване у 1994 р.). Підвищенню творчої активності молодих митців і студентів мистецьких навчальних закладів сприяють вернісажі «Нові пропозиції», започатковані в Музеї етнографії та художнього промислу НАН України. Важливу місію виконує галерея «Яровіт», яка надає можливість для організації першої виставки молодим художникам. Авангардний прорив творчої енергії фіксують оригінальні експозиції «Текстильного шалу» (з 1997 р.).

Характерною ознакою другої половини 1990-х рр. є прагнення до розширення закордонних зв'язків. У 1995 і 1998 рр. у Львові проходять чергові симпозиуми гутного скла (організатор А. Бокотей). Вони спричиняються до виникнення ідеї створення в місті Музею художнього скла. Помітною подією стає презентація творчого доробку п'ятнадцяти львів'ян на виставці «Джерела свободи: Берлін — Вроцлав — Львів», приуроченій проведенню у Вроцлаві 46-го Світового євхаристичного конгресу (1997, куратор української частини проекту О. Голубець) [8]. У 1998 р. за ініціативою Центру міжнародних зв'язків Львівської академії мистецтв проходить акція «Мистецтво на зламі тисячоліть». Привертають увагу до

найновіших мистецьких засобів виразу Міжнародні мистецькі симпозиуми «De Novo» (1998—1999 рр., організатор А. Денисюк). Відбувається Міжнародний симпозиум карикатури «Дивакувате тисячоліття» (1999, організатор О. Дергачов). Львівські митці стають постійними учасниками Міжнародного бієнале малярства карпатського євро регіону «Срібний квадрат», де отримують декілька головних нагород, у тому числі Гран-прі 2000 р. (куратор української частини проекту О. Голубець).

В середині 1990-х рр. безперечно першість в організації головних культурно-мистецьких подій державного рівня посідає столичний Київ. Тут розпочинаються і розгортаються процеси комерціалізації мистецьких сфер — арт-бізнесу. З кінця 1980-х рр. в столиці появляються десятки приватних художніх галерей — «Триптих» (1988) «Со-віарт» (1988), «Ойкумена» (1989), «Інкоарт» (1989), «Українська національна галерея» Градобанку (1991). «Тарас» (1992), «Світ Л» (1993), «Арт-центр «Відродження» (1993), «Бланк Арт» (1994) та інші.

Прикметно, проте, що з часом в діяльності галерей все більше проявляються реальні потреби ринку, конкретні смаки масового споживача сучасного «мистецького продукту». Чимало названих галерей поступово втрачає інтерес до малозрозумілого загального мистецтва, яке можна власне й називати сучасним, і надає виразну перевагу кон'юнктурному підходу. Адже продажі близького обивателю «салонного» мистецтва, а також зразків недавнього соцреалізму приносять незрівнянно більші прибутки. Певної позиції та усталених принципів здатні дотримуватися лише окремі галереї. Серед числа останніх характерним прикладом може бути хоча б київське «Ательє Карась».

У Києві була розпочата практика проведення Всеукраїнських художніх ярмарків. Учасниками першого з них, проведеного у 1994 р., були 30 галерей. На другому ярмарку (1995), прикметною рисою якого стало розширення географії представлених учасників, мистецькі твори експонувало 22 галереї. Важливо, що, крім відомих раніше столичних галерей, були представлені новоутворені «Ковчег» (Одеса), «Вернісаж» (Харків), «Смальта» (Харків), «Артс» (Суми), «Музей сучасного мистецтва» (Кривий Ріг), «Макош» (Черкаси), «Пластарт»

(Чернігів), «Схід-арт» (Горлівка), «Обрій» (Хуст), «Маріуполь-87» (Маріуполь).

Наступним вагомим кроком стає проведення у Києві міжнародних артфестивалів. Найбільшим серед них був 3-й Міжнародний артфестиваль (1998 р.), який відбувався у Палаці мистецтв «Український дім». Під час його проведення проходили презентації низки мистецьких акцій: 1-го бієнале нефігуративного живопису, фестивалю відео-арту, українсько-німецького проекту «Образ ворога» та інших. Крім того, на 3-му Міжнародному артфестивалі розпочалася реалізація довготривалого проекту «Мистецтво України ХХ століття» (1998—2000 рр.), який передбачав показ українського мистецтва в певному історичному зрізі та почергове експонування дванадцяти окремих виставок, а також реалізацію підсумкового фундаментального видання [7].

Особливою активністю в 1990-х рр. насамперед в діяльності організації та певної централізації мистецьких процесів, які відбувалися в Україні, вирізняється Центр сучасного мистецтва «Совіарт» (керівник В. Хаматов). Центр був створений ще у 1987 р. і в числі перших провів радянсько-американську виставку сучасного мистецтва (1988) та виставку творів молодих художників України «21 погляд», яка була показана у виставкових залах Києва і Харкова (1989). Значного розголосу набула ще одна велика виставка «Українське малярство 1960—1980-х років: три покоління українського живопису», експонована в данських містах Оденсе і Копенгагені (1990). На ній вперше було показано західному глядачеві невідомий зріз українського мистецтва, творчість художників-нонконформістів. За матеріалами виставки в Данії був виданий великий ілюстрований каталог із вступною статтею Г. Складаренко [6].

Підсумовуючи короткий огляд мистецьких подій 1980—1990-х років, відзначаємо їх важливість в час докорінних перемін, значної модернізації мистецького середовища України. Завдяки їм творчість українських художників набирає ознак певної співрозмірності з процесами, які панують у західному світі. Українське мистецтво стремить до реального розмаїття творчих форм і методів. Його багаті потенційні можливості яскраво розкриваються у 2000-х рр., де, разом з тим, помітними стають озна-

ки дестабілізації, відсутності усталених мистецьких цінностей та пріоритетів.

1. Арт'Клуб-96 : каталог виставки. — Хмельницький художній музей, 1996.
2. Бієнале українського образотворчого мистецтва «Львів 91-Відродження»: Малярство, графіка, скульптура. — Львів, 1991. — (Каталог).
3. Бойчук і бойчукісти, бойчукізм : каталог виставки / автор вступної статті та упорядник каталога О. Ріпко. — Львів : Відділ обл. управління по пресі, 1991. — 88 с.
4. Мистецтво Львова першої половини ХХ століття : каталог виставки / концепція та реалізація виставки і каталога О. Ріпко. — Львів : Каменяр, 1996. — 104 с.
5. Львівський Осінній салон «Високий замок 97». — Львів, 1997. — (Каталог мистецької виставки).
6. Українське малярство (60—80 рр.): три покоління українського живопису. — Оденсе : Мамменс Богтрікері АС.
7. Українське мистецтво ХХ століття. — К. : Асоціація артгалерей України, 1998. — (Каталог).
8. Źródła wolności. — Berlin ; Wrocław ; Lwów. — Wrocław : P.P.H. HECTOR Długońska, 1997.

Vasyl Bodnarchuk

ON ARTISTIC LIFE OF 1980s AND 1990s: BASIC EVENTS

The article has dealt with transitions in artistic life of Ukraine during 1980s and 1990s. To most characteristic features then belonged input and revival of numerous artistic organizations, returning of real pluralism in the usage of creative methods and introduction of expressive forms. At the end of the XX century one can hardly speak about general stabilization of situation in Ukrainian art.

Keywords: art in Ukraine, 1980s — 1990s, art organizations and events.

Василь Боднарчук

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЖИЗНЬ 1980—1990-х гг.: ОСНОВНЫЕ СОБЫТИЯ

Статья знакомит с изменениями в художественной жизни Украины в 1980—1990 гг. Одной из характерных особенностей этого периода является создание и возрождение многочисленных художественных организаций, возвращение реального плюрализма в применение творческих методов и форм художественной выразительности. К концу ХХ в. тяжело говорить об общей стабилизации ситуации в украинском искусстве.

Ключевые слова: декоративная керамика, львовская художественная школа, 1960—1970-е годы.